

ממזריטש יצאה תורה

מיוחד: התצוגה המיוחדת שקידמה את פני רבבות הבאים לירושלים, בעקבות מורנו המגיד ממזריטש זי"ע ותהלוכות חייו בקודש, במלאות 250 שנים להסתלקותו

כ"ק רב

בלימוד החסידות ובדרכי החסידות

הקדמה את העם

למעלה ממאה אלף יהודים מכל חוגי הקשת התורנית גדשו את אירועי שבוע החסידות בבנייני האומה • התועדות סוערות עם גדולי המשפיעים אל תוך הלילה • אלפי ספרי חסידות נרכשו בידי המון ברבבות עותקים • מבהנים עיוניים בספר התניא בהשתתפות מאות בני תורה • רגעים מיוחדים של התעלות בניגוני דבקות וכיסופים טמירים • גליון סיכום מיוחד

מתוך אוצר שיחותיו של כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע שנמסרו ע"י ה'חחר' הגה"ח רבי יואל כהן זצ"ל

הכוונה העליונה במכירת יוסף

שליטה שהקלה את הגלות

הדבר יובן בהקדמת מאמר חז"ל (סוטה יא, א. ב"ר פד, יג) על הפסוק "וישלחהו עממק חברון" (וישב לו, יד. מובא ברש"י על הפסוק): "מעצה עמוקה של אותו צדיק הקבור בחברון, לקיים מה שנאמר לאברהם בין הבתרים כי גר יהיה זרעך". מכירת יוסף למצרים הייתה

פרשת וישב מסופר על מכירת יוסף. קנאת האחים ביוסף ושנאתם אותו הביאו לידי כך שהתנכלו אותו להמיתו והשליכוהו לבור, ובעצת יהודה מכרו את יוסף למצרים: "וימכרו את יוסף לישמעאלים בעשרים כסף, ויביאו את יוסף מצרימה" (וישב לו, כח).

חז"ל אומרים בתלמוד ירושלמי (שקלים פ"ב סוף ה"ג. ועד"ז ב"ר פד, יח) שבגלל שהשבטים מכרו את יוסף "בעשרים כסף" - התחייבו בני ישראל בשני דברים:

א) "לפי שמכרו בכורה של רחל בעשרים כסף - יהיה כל אחד ואחד פודה את בנו בכורו בעשרים כסף". הסכום לפדיון הבן הוא "חמשת שקלים" (קרח יח, טז), שהם עשרים כסף. 'שקל' של תורה הוא ארבעה דינרי כסף (ראה רמב"ם ריש הל' שקלים), ונמצא ש"עשרים כסף" הם חמישה שקלים.

ב) "לפי שמכרו בכורה של רחל בעשרים כסף, ונפל לכל אחד ואחד מהם טבעה [=שתי כסף] - לפיכך יהיה כל אחד ואחד נותן שקלו טבעה". כאשר עשרת האחים חילקו ביניהם עשרים כסף קיבל כל אחד שני כסף, ומזה בא החיוב של מחצית השקל, ששוויו שני כסף (כנ"ל ש'שקל' הוא ארבעה כסף ומחצית היא שניים).

[ולהעיר: המפרשים שואלים מה החשבון של עשרה אחים (שכל אחד קיבל שתי כסף), הרי ראובן ובנימין לא היו במכירה, ונמצא שהיו שם רק תשעה אחים? ומתרגמים בשני אופנים: א) האחים חילקו גם לראובן, "כי חשבו שלא יחלוק על מעשיהם" (יפ"ת לב"ר). ב) יוסף עצמו נכלל במעשה, שכן "הוא היה הגורם על-ידי הקנאה שבתחילה" (תקלין חדתין לירושלמי)].

דברי חז"ל אלה דורשים ביאור:

העובדה שחטא מכירת יוסף גרם את החיוב של מחצית השקל - מובנת, שכן בעניין מחצית השקל נאמר במפורש בתורה שעניינה הוא "כופר נפשו" (תשא ל, יב), וזה מתאים לעניין הכפרה והתיקון של חטא מכירת יוסף. אבל הקשר למצוות פדיון הבן אינו מובן. הלוא תוכן המצווה הוא "קדש לי כל בכור" (בא יג, ב), שהבכורים שייכים להקב"ה, ולכן צריך לפדות אותם בחמישה שקלים. אם כן, תשלום חמשת השקלים בא כתוצאה מקדושת הבכור, ואיך ייתכן שעל-ידי החטא "שמכרו בכורה של רחל" נעשה עניין של קדושה, קדושת בכור?

השבטים מצד עצמם לא היו שייכים לחטא מכירת יוסף, והקב"ה גרם שיעלה במחשבתם מעשה זה

בכוונה מלמעלה כדי לסבב את ירידת יעקב ובניו למצרים ואחר-כך את גלות מצרים.

בזוהר (וישב קפד, א) מבואר יותר מכך:

הזוהר שואל מדוע סיכן יעקב את יוסף בשילוחו אל אחיו, בשעה שידע כי הם שונאים אותו. עונה הזוהר: "אלא איהו לא חשיד עלייהו, דהוה ידע דכלהו הוו זכאין ולא חשיד לון, אלא גרים קוב"ה כל דא, בגין לקיימא גזרה דגזר בין הבתרים" [=אלא הוא לא חשד בהם, שהיה יודע שכולם צדיקים ולא חשד בהם, אלא גרם הקב"ה כל זה כדי לקיים את הגזירה שגזר בין הבתרים]. נמצא שלא רק שהייתה כאן כוונה מלמעלה, אלא שהשבטים מצד עצמם לא היו שייכים לחטא מכירת יוסף, והקב"ה גרם שיעלה במחשבתם מעשה זה, כדי להביא לידי קיום גזירת ברית בין הבתרים.

והזוהר ממשיך ומבאר שהכוונה העליונה הייתה שירידת יוסף למצרים תהיה באופן הזה דווקא, שאחיו ימכרו אותו לעבד. וכמבואר במפרשי הזוהר: "וביאר עתה מה היא צורך סיבה זו שיהיה על-ידם, ויוכל להיות באופן אחר שיגנבו ישמעאלים ליוסף ויד אחיו אל תהי בו, אחרי שצדיקים גמורים הם? ותירץ כי מוכרח היה להיות על-ידם" (אור החמה).

והביאור בזה, ממשיך הזוהר הקדוש:

"אשכחנא בספרי קדמאי דבעיין אלין בני

יעקב לשלטאה עלוי עד לא יחות למצרים, דאילו הוא יחות למצרים ואינן לא שלטו ביה בקדמיתא יכלי מצראי לשלטאה לעלמין עלייהו דישראל. ואתקיימא ביה ביוסף דאודבן לעבדא ואינן שלטו עלוי, ואע"ג דיוסף הוה מלכא לבתר ומצראי הוו עבדין ליה, אשתכחו ישראל דשלטו על כלהו" [= נמצא בספרי הקדמונים שנצרכו אלה בני יעקב לשלוט על יוסף לפני שירד למצרים, שאילו הוא היה יורד למצרים והם לא היו שולטים בו תחילה, היו המצרים יכולים לשלוט לעולם על ישראל, והתקיים בו ביוסף שנמכר לעבד והם שלטו עליו, ואף-על-פי שיוסף היה מלך אחר-כך והמצרים היו עבדים לו, נמצאו ישראל ששלטו על כולם].

וביאור הדברים, שהקב"ה עשה דווקא כך שהשבטים 'שלטו' על יוסף, שיוסף יהיה עבד לשבטי ישראל וקניינם, וכך יוסף נעשה 'קנוי' לכלל ישראל, ועל-ידי זה כאשר מאוחר יותר יוסף נעשה משנה למלך במצרים, וכל מצרים היו עבדים ליוסף ומשועבדים לו, והוא עצמו 'קניין' של כלל ישראל - נמצא שהמצרים ניתנו לשליטתם של ישראל. וזה מנע ממצרים לשלוט על ישראל ואיפשר את הגאולה.

ואף שבחיצוניות היו ישראל בגלות במצרים, והיו עבדים שם בשעבוד קשה ביותר, ש"אין עבד יכול לברוח משם" (רש"י יתרו יח, ט), אבל על-ידי שאחי יוסף מכרוהו לעבד ויוסף היה נתון לשליטתם, והוא - כקניינו של כלל ישראל - שלט אחר-כך על כל מצרים, הרי שבפנימיות לא רק שישראל לא היו עבדים ככל העבדים במצרים, אלא אדרבה, הם היו האדונים המושלים והשולטים על מצרים! וזה נתן את הכוח אחר-כך לגאולה, ובאופן של "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול" (לך טו, ד).

מכירה בהשגחה מלמעלה

לפי זה יובן המסופר בהמשך הכתובים, שיוסף אמר לאחיו: "לא אתם שלחתם אותי הנה כי האלוקים" (ויגש מה, ח), ומשמעות הדברים כדברי הזוהר, שלא זו בלבד שהייתה בזה כוונה עליונה מלמעלה, אלא "לא אתם שלחתם אותי", כי השבטים מצד עצמם "הוו זכאין" ולא היו שייכים לחטא מכירת אחיהם, אלא "כי האלוקים", "גרם קוב"ה כל דא".

ומה הייתה הכוונה העליונה שבדבר? מה התועלת והטובה שיצאו מכך? בפשוטות מבואר הדבר בכתובים עצמם: "וישימינא לאב לפרעה... ומושל בכל ארץ מצרים" (שם), "לשום לכם

המכירה נעשה יוסף 'עבד' של כלל ישראל, וכך נעשו ישראל השולטים במצרים. אילו יוסף לא היה נמכר לעבד, הוא היה בא למצרים כאדם פרטי, ועל-ידי המכירה נעשה יוסף 'קניינו' של כלל ישראל.

ומכיוון ש"ישראל וקוב"ה כולא חד" (ע"פ זוהר ח"ג עג,א. תניא פ"ד), נמצא במעשה המכירה התעלה יוסף מאדם פרטי, "בכורה של רחל", לדרגה של 'קניין' של כלל ישראל, שהם "כולא חד" עם הקב"ה!

כתוצאה מזה באה המצווה של קדושת הבכורות, "קדש לי כל בכור", שהבכורות קנויים להקב"ה. ולכן פדיון הבכור הוא בחמישה שקלים, הסכום הכולל שהתקבל תמורת יוסף, שהתעלה על-ידי המכירה.

לפי הנ"ל יובן גם כן מדוע הירושלמי מקדים את העניין של פדיון הבן למחצית השקל:

תיקון הפגם על העניין הבלתי רצוי הוא על-ידי שמגלים את פנימיותו, את הכוונה העליונה שבדבר. ולכן הדבר הראשון הוא, שממכרת יוסף בא העניין של "קדש לי כל בכור", וכדברי זוהר "גרים קוב"ה כל דא", שיוסף יהיה קנוי לכלל ישראל וממילא קנוי להקב"ה. אלא שישנו גם העניין כמו שהוא בחיצוניות, שמצד כוונתם הרעה היה בזה חטא ופגם, וכדי לתקן זאת בא החיוב של מחצית השקל "כופר נפשו". אבל ההתחלה והעיקר הוא שבפנימיות אין כאן עניין של פגם וחטא כלל, אלא אדרבה, שהעלו את יוסף שיהיה קנוי לכלל ישראל, ומזה בא העניין של "קדש לי כל בכור".

(על-פי לקוטי שיחות כרך כ, וישב שיחה א)

הכוונה העליונה הייתה שגלות מצרים תהיה באופן שישראל הם עבדים למצרים בחיצוניות בלבד, ואילו בפנימיות הם השולטים על מצרים

שני צדדים, שני חיובים

על-פי זה יתבאר דברי הירושלמי הנ"ל, שמכירת יוסף גרמה לשני חיובים אצל בני ישראל - פדיון הבן בחמישה שקלים, ומחצית השקל שני כסף. ההבדל בין שני החיובים הוא, שחמישה שקלים הוא הסכום של המכירה בכללותה, שיוסף נמכר "בעשרים כסף", שהם חמשה שקלים, ואילו מחצית השקל הוא הסכום שקיבל כל אחד מהשבטים - שני כסף. זה ההסבר לשני החיובים: ממעשה המכירה, כפי שהיה בחיצוניות, מצד כוונת השבטים - בא החיוב של מחצית השקל. וממכירת יוסף כפי שהיא בפנימיות, לפי האמת, מצד יוסף - בא החיוב של פדיון הבן, כמו שיתבאר להלן. מחצית השקל:

בחיצוניות, מצד כוונת השבטים - מכירת יוסף היא חטא שצריך כפרה. הם חשבו לעשות לו רעה ולמכור אותו לעבד. אמנם הם "הוו זכאין", ומחשבה זו באה להם מלמעלה, אבל בפועל ממש מחשבתם הייתה לעשות לו רעה, ולא עוד, אלא שעל-פי פשוטם של דברים ביקשו להרויח בזה את הכסף, כמו שאמרו "מה בצע... לכו ונמכרנו" (וישב לו, כו-ז).

לכן ככפרה על מעשה זה התחייבו ישראל בתשלום "כופר נפשו", שכן הם צאצאי השבטים, והפגם שבחטא נמשך גם אליהם. לצורך הכפרה, הסכום המשמעותי הוא זה שכל אחד מהאחים הרוויח מהמכירה - שני כסף, "מחצית השקל".

פדיון הבן:

בפנימיות, מצד הכוונה העליונה - מכירת יוסף הייתה סיבה לגאולת מצרים. על-ידי

שארית בארץ ולהחיות לכם לפליטה גדולה" (שם ז) - שיוסף יהיה משנה למלך במצרים, ויחיה את מצרים ואת אחיו בשנות הרעב. אבל זה איננו הסבר מספק. זה מסביר רק מדוע יוסף היה צריך לרדת למצרים, אבל עדיין לא מובן למה הדבר היה צריך להיות באופן שאחי יוסף ימכרו אותו לעבד, והלאו הקב"ה היה יכול לסבב כמה סיבות ודרכים שיוסף יגיע למצרים? אלא הביאור הוא על-פי המשך דברי זוהר, שהשגחה העליונה סובבה שיוסף יירד למצרים באופן זה דווקא, שיימכר על-ידי אחיו לעבד, שבכך הוא נעשה 'עבד' 'קניין' של כלל ישראל, וכך ישלוט על מצרים, והדבר הזה איפשר בפנימיות את שליטת ישראל על מצרים ואת הגאולה. אילו היה יוסף בא למצרים כאדם חופשי, הייתה שליטתו במצרים כאדם פרטי, ולא הייתה לה משמעות לגבי כלל ישראל. נמצא שגם אופן ירידתו למצרים, ש"שלחתם אותי הנה", שמכרו אותו לעבד - זה עצמו עשה "האלוקים", כדי שיהיה לכלל ישראל בפנימיות שליטה על מצרים וכוונת לגאולה.

וזה גם פירוש דברי יוסף לאחיו בסוף פרשת ויחי: "ואתם חשבתם עלי רעה, אלוקים חשבה לטובה" (ויחי נ,כ). על-פי זוהר הנ"ל מובן שה"אלוקים חשבה לטובה" הוא לא רק על עצם ירידת יוסף למצרים, אלא גם זה גופא ש"חשבתם עלי רעה", שנכנסה בהם המחשבה למוכרו לעבד, היה חלק מהמחשבה לטובה של הקב"ה, שעל-ידי זה ניתנה לכלל ישראל שליטה על מצרים, כמו שנתבאר.

מאידך גיסא, עניין זה הוא הכוונה העליונה במכירת יוסף, אבל השבטים מצידם לא ידעו כמובן את הכוונה העליונה הפנימית שבמעשיהם. "חשבתם עלי רעה" - כוונתם הייתה להרע ליוסף ולמוכרו לעבד. נמצא שאפשר להסתכל על מעשה מכירת יוסף בשני אופנים מנוגדים, מן הקצה אל הקצה: מצד כוונת השבטים - זה היה חטא חמור של מכירת אחים; ואילו מצד הכוונה העליונה - היה זה "לטובה", כדי שישלטו על מצרים.

וכמו כן בנוגע לתוצאה ממעשה המכירה - ירידת יוסף למצרים, שיש בה שני צדדים: בחיצוניות, לפי פשט דברי חז"ל - היה זה "מעצה עמוקה של אותו צדיק", לקיים את גזירת ברית בין הבתרים "כי גר יהיה זרעך", שתהיה גלות מצרים. אבל בפנימיות, על-פי זוהר - הכוונה העליונה הייתה מלכתחילה שהגלות תהיה באופן שישראל הם עבדים למצרים בחיצוניות בלבד, ואילו בפנימיות הם השולטים על מצרים, דבר שאיפשר את היציאה והגאולה ממצרים.

אלפי יעדים, נתיב אחד!
נתיב מדיה - היחיד שמגיע לכל בתי הכנסת בארץ!

אלפי בתי כנסת נהנים כל שבוע מחלוקת עלוני השבת בצורה הטובה והמשתלמת ביותר.

חצה שהנעילן שלך יגיע ליעדך?
טלפון אחד והוא בנתיב הנכון.
074-703-5009

בני השבוע נבדש שיקרה

מראות שבוע החסידות בבנייני האומה, י"ט כסלו תשפ"ג
צילום: חיים טוויטו

יְדַעַתְּ הַיּוֹם וְהַשַּׁבָּת אֵל לְבָבְךָ

מה היה ההסבר של רבנו הזקן לחמיו אודות מה שלמדו במזריטש • כיצד הסביר מורנו המגיד את תפילתו באריכות • מה בין ראייה לשמיעה • וכיצד טועמים כבר עתה מימות המשיח • מתוך משאו של ראש הישיבה הגה"ח הרב יהודה לייב שפירא שליט"א, אשר נמנה עם 'החוזרים' של "ק"ק אדמו"ר זי"ע, בהתוועדות הגדולה בבנייני האומה

ש ספר פלאי שנכתב לפני 800 שנה, ושמו הוא "שו"ת מן השמים" לרבנו יעקב מקורביל מבעלי התוס'. הוא נהג לפרוש לשינה עם שאלה ובמהלך הלילה היה נענה מן השמים. בדרך כלל אין מופיעים תאריכים על התשובות שקיבל. אך יש תשובה אחת יוצאת מהכלל, בנוגע לטבילת עזרא, וכראשה כתוב: "יום ג' י"ט כסלו יום בשורה".

מאות שנים לא ידעו מדוע י"ט כסלו זה יום בשורה עד שהתגלתה תורת החסידות ואורחותיה, וי"ט כסלו היה היום ההסתלקות של המגיד ממזריטש, וחג הגאולה של אדמו"ר הזקן. אך עצם הידיעה על כך שזהו יום בשורה, יש לנו כבר 800 שנים!

בטרם הסתלקותו מן העולם, אמר המגיד לרבנו הזקן: "י"ט כסלו זה ההילולא שלנו. אך עד שנת תקנ"ט בה נגאל רבנו הזקן ממאסרו, לא הבינו את הקשר של היום הזה לשינה. היום כבר כולם יודעים. מהי הבשורה? הבשורה היא שביום הזה החלה הפצת המעיינות של תורת החסידות בשופי. כל חיייהם ועניינם של המגיד ושל רבנו הזקן היו תורת החסידות. בחיי המגיד, ממלא מקומו של מורנו הבעש"ט, היתה התפשטות יתירה של החסידות, הרבה יותר מבחיי הבעש"ט. וכך גם כל סיבת המאסר של אדמו"ר הזקן במאסר לא הייתה אלא בעקבות עיסוקו בהפצת החסידות.

בין ראייה לבין שמיעה

רבנו הזקן קיבל רשות מזוגתו ללכת למזריטש ללמוד חסידות מורנו המגיד, אך הדבר היה למורת רוח חותנו. כשחזר ממזריטש, לאחר משך זמן, שאל אותו חותנו: מדוע הלכת למזריטש ועזבת את ביתך? מה מצאת שם? ענה אדמו"ר הזקן: למדתי שם. שאלו חמיו: ומה למדת? ענה אדמו"ר הזקן: למדתי שיש השי"ת בעולם. כשמעו זאת חמיו קצף: וכי בשביל לדעת שיש השי"ת צריך לנסוע ללמוד במזריטש? הרי כולם יודעים שיש מנהיג לבירה זו. כראיה לדבריו קרא לעוזרת הבית ושאל אותה: כיצד מתנהל העולם? והיא ענתה מיד: יש אלוקים המנהיג את העולם כולו. ענה אדמו"ר הזקן: היא אומרת זאת, אך אני יודע זאת. יש הבדל בין 'להגיד' ובין 'לדעת'. 'לדעת' פירושו, שהדבר מונח אצלך באמת. לשם כך באה תורת החסידות.

"אינה דומה ראייה לשמיעה". אדם שיש לו אמונה בלבד, הרי זה בבחינת שמיעה, ואינה דומה ראייה לשמיעה. ראייה זה משהו אחר לגמרי. כששומעים דבר, ניתן אחר כך להכחיש את אשר שמעו. אבל כשרואים בעיניים את הדבר, אי אפשר לסתור או להכחיש זאת. כי הרואה אומר: כמו עיניי ראיית זאת. כשלומדים חסידות, מציאותו של השי"ת הופכת לוודאית בעיני הלומד כמו היה רואה זאת, לא בעיניים גשמיות אך בעיני השכל.

הרבי ביאר פעם את מה שכתוב בנוגע למתן תורה "וכל העם רואים את הקולות" ופירשו חז"ל: "רואים את הנשמע ושומעים את הנראה", שבמתן תורה התרחש נס, שמה שבדרך כלל רואים - שמעו, ומה שבדרך כלל שומעים - ראו. ולכאורה, הרי השי"ת לא עושה ניסים לחינם, "לא עביד קודשא בריך הוא ניסא למגנא", ומה התועלת בכך? הרבי הסביר שהשי"ת ברא את הטבע באופן כזה שמה שרואים בו זה את מציאות העולם, כי הוא

מוחשי וגשמי, אך את הרוחניות לא רואים אלא 'שומעים'. אצל הנשמה כשהיא למעלה זה להפך - היא 'רואה' רק אלוקות ו'שומעת' שיש איוה עולם. היא לא יודעת בדיוק מה זה עולם-הזה, היא רק מאמינה שיש עולם בדרך שמיעה, ואילו את האלוקות היא רואה. אך כשהנשמה יורדת לעולם, מתהפכים היוצרות: אלוקות היא בגדר 'שמיעה', מאמינים בזה, והעולם הוא ב'ראיה'.

תורת החסידות נועדה להביא לכך שנדע שיש אלוקים בעולם. לא רק שנאמין בזה אלא שזה יהיה דבר פנימי, שמשפיע בפועל על החיים שלנו.

הרמב"ם כותב בתחילת ספרו: "יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי ראשון". הרמב"ם מדייק לכתוב "לידע". דהיינו, לא די להאמין במציאות ה' אלא צריך גם לדעת זאת, דהיינו להבין את זה ולחיות עם זה.

אם רק נאמין, יתכן שעדיין לא ננהג כפי שצריך. כמבואר בגמרא (ברכות סג, א), שיתכן מצב ש"גנבא אפוס מחתרתא רחמנא קריא", שקודם הגניבה הגנב מתפלל להשי"ת שיעזור לו; מדובר באדם כזה שמאמין בהשי"ת - שאם לא כן לא היה מתפלל אליו ומבקש את עזרתו. יתרה מזו: הוא מבין שהשי"ת נוכח ונמצא בכל מקום, ולכן הוא מתפלל אליו בלחש, כדי שלא ישמעו שהוא מתפלל על גניבה, וברור לו שהשי"ת שומע אותו; אך מצד שני - הוא הולך לגנוב, בידעו שזה הפך רצון ה'! איך זה יתכן?

התירוץ על זה מבואר בספרי חסידות, שיתכן מצב של אמונה בהשי"ת אלא שאין היא חודרת בפנימיות נפשו של האדם, ולכן אינה פועלת עליו שישנה דרכיו והנהגתו. העולם הגשמי הוא דבר פנימי ומוחשי אצלו. אותו גנב יכרח מיד אם יבוא שוטר. לעומת זאת, אמונתו בהשי"ת אינה מספיק מוחשית אצלו ולכן אינה גורמת לו להימנע מלגנוב.

אלוקות בפשיטות, עולם בהתחדשות

ידוע הסיפור: כשרבנו הזקן היה במאסר, אחד השרים הבחין בהיותו חכם וקדוש ופתח עמו בדברים. בתוך הדברים, שאל השר המלומד אם יוכל לשאול שאלה בתורה ורבנו הזקן השיב בחיוב. השר פתח ושאל: מדוע לאחר חטא עין הדעת שאל השי"ת את האדם "איפה?". וכי השי"ת לא ידע איפה הוא? רבנו הזקן ענה בדברי רש"י על אתר, "כדי ליכנס עמו בדברים". אך השר אמו: את מה שרש"י אומר אני יודע, אך אני רוצה תשובה משלך.

החזיר לו רבנו הזקן בשאלה: אתה מאמין שהתורה היא נצחית? השיב: אני מאמין. אם כך, פירש לו אדמו"ר הזקן, דע לך: הקב"ה שואל את כל אחד ואחד בכל זמן וזמן "איפה?". בן אדם חי כמה וכמה שנים (וכאן נקב רבנו הזקן במספר שנותיו של השר) והקב"ה שואל אותו איפה? איפה אתה בעולם הזה.

כשמתבוננים בכך מגלים כי אין זה סתם מעשה עם רוח-הקודש של אדמו"ר הזקן, אלא מונח כאן עניין עמוק בחסידות, שהתגלה דווקא בזמן המאסר. החסידות גילתה את האור, ואל מולו יהודי צריך לשאול את עצמו: "איפה?". איפה אני בעולם הזה? איפה אני ארוחו? מה המהות שלי?

צריך להכיר באמת. אמת ה' לעולם. השי"ת שואל כל אחד: איפה אתה ארוחו? באמת ה' לעולם". אתה הרי יודע שאתה עומד מלבדו, האם זה עניין אמיתי אצלך או שהוא רק מן השפה ולחוץ?

טבע העולם שהוא מסתיר על אלוקות. אין צריך לזה ראייה, עולם הוא מלשון 'העלם' והסתיר על אלוקות. יש כאלו שיודעים ש'אין עוד מלבדו' אך אמונתם היא "בדרך מקיף" כלשון החסידות. האמונה אינה חודרת בתודעתם.

לכן באה תורת החסידות - להפוך את השי"ת למציאות אמיתית ומוחשית. יש לשון שגור בכתבי החסידות, שצריך שתהיה "אלוקות בפשיטות ומציאות בהתחדשות". במילים אחרות: גם אם אדם יודע ומאמין שיש השי"ת בעולם, אין זו ידיעה פשוטה ומוכרחת כמו שפשוט לו שהעולם קיים. לימוד החסידות מחולל את ההפך הגמור: המציאות הפשוטה וברורה אצל האדם היא מציאותו של הקב"ה, וצריכים להביא הוכחות לקיומו של העולם.

פעם שאלתי יהודי ת"ח, מי אמר שיש השי"ת בעולם? מה הראיה? הוא ענה לי: מהיכן אני יודע? זה כתוב ברמב"ם. הרי הרמב"ם פוסק "שיש מצוי ראשון", ואף אחד מהנושאי כלים לא חולק עליו. וידוע הכלל, שאם אין חולקים עליו הרי זה סימן שכולם מסכימים עמו, אם כן כל הפוסקים מסכימים שיש בורא לעולם...

נו, עכשיו תשאלו אדם שלומד חסידות, 'מה הראיה שיש בורא לעולם'. אין מה לשאול אותו. אצלו השאלה היא להפך: מה הראיה שיש בכלל עולם? הרי העולם בטל במציאות להשי"ת. אדרבה. כשלומדים חסידות, עלולה לעלות מחשבה: אולי הכל אחיזת עיניים, אולי אין עולם. ועל זה התירוץ וההוכחה שהעולם אכן קיים, כי כך כתוב בתורה להדיא: "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ", מכאן מוכח שיש עולם. כלומר, מציאות השי"ת בעולם מונחת אצל החסיד בפשטות, והוא נזקק לראיות מן הצד שיש עולם...

בחסידות מביאים ראייה נוספת לכך שהעולם אינו דמיון, ממשנה גבי דיני כישוף: שנים לוקטין קישואין, אחד חייב מיתה ואחד פטור. הראשון שעשה מעשה באמת חייב מיתה, והשני האוחז עיניים, פטור - ומכאן מוכח שהעולם אינו אחיזת עיניים. אך כשלא לומדים חסידות, זקוקים לראיה שיש בורא לעולם, ולא לראיות שיש עולם...

על ידי לימוד החסידות מבינים שמציאותו של השי"ת היא המציאות האמיתית, והבריאה כולה אינה אלא התפשטות רצונו של השי"ת שתהווה הבריאה. צריך ללמוד כדי להבין זאת ולחשוב כך.

מספרים שפעם שאל יהודי חסיד את חברו: מה אתה חושב בשעה שאתה אומר "ה' אלוקיני ה' אחד"? ענה לו חברו: אני חושב שהאלוקים שלנו הוא האלוקים האמיתי, משא"כ להבדיל אמונת עבודה וזה רח"ל. השיב כנגדו חברו: זה מה שאתה חושב בשעת קריאת שמע? הרי זה דבר הפשוט! בשעת קריאת שמע אני חושב על המשמעות העמוקה של "ה' אחד" - שהוא המציאות היחידה, וכמ"ש "אין עוד מלבדו".

כדי לקבל ולהפנים את ההבנה הזו, שהיא הפך התפיסה הטבעית של האדם, יש ללמוד חסידות ורק כך ניתן לשנות את המבט על העולם. מפסיקים לחשוב שראשית כל יש בריאה ורק ההיגיון מכריח שאם כן גם יש בורא, ומתחילים להבין שיש ראשית כל השי"ת, אלא שהיות ועלה ברצונו שיתהווה העולם לכן יש עולם.

ללמוד מהנוסע ליריד בלייפציג

הרבי סיפר פעם שלמורנו המגיד ממזריטש זי"ע, בעל ההילולא, היה יריד שלמד עמו בצעירותו. אחר כך הלה נהיה סוחר והמגיד נעשה למגיד הגדול. פעם הם נפגשו, והסוחר ראה שהמגיד מתפלל שעות ארוכות. נכנס הלה למגיד ושאל: מדוע התפילה אורכת לך כל כך הרבה זמן? ואם תאמר שהגך מתפלל עם כל כוונת האר"י, הרי גם אני מתפלל עם כוונת האר"י, והדבר לא אורך לי זמן כה רב. המגיד לא ענה אלא החל לשאול אותו במה הוא עוסק. הלה ענה: עוסק אני בתורה יומם ולילה, ורק פעם בשנה אני נוסע למשך חודש שלם לשוק בלייפציג. הנסיעה וכל המסתעף אורכת כמה שבועות, אני מוכר סחורה במשך חודש וזוהי אני מתפרנס כל השנה.

שאל אותו המגיד: למה לך לאבד כל כך הרבה זמן? שב בביתך ודמיין לעצמך שאתה נוסע ללייפציג, שאתה נמצא באכסניה פלונית ופלונית, רוכש ומוכר את הסחורה ועושה את כל הדרוש - ואת כל זה אתה יכול לחשוב בכמה שעות בלבד, ומיד תשוב לתלמודך.

ענה לו הסוחר: אינך מבין. הלא אני צריך את הסחורה ביד, לא יועיל לי לחשוב על כך. אמר לו המגיד: זה התירוץ על שאלתך - אין תועלת בתפילה בכוונת האר"י ללעצמן, אני צריך את הסחורה שתונח אצלי ותהיה בידי. ולכן זה אורך זמן רב. צריך שהדברים יהיו חלק ממני, שכל מציאותי תחוש ש'אין עוד מלבדו'.

רבנו אדמו"ר המהר"ש כותב ששלושה דברים מוכרחים לפעול פעולתם: שתיית י"ש עושה את האדם לשיכור; כסף משגע את הלהוט אחריו; ולהבדיל, חסידות הופכת את הלומד לאיש אחר. אם רואים אדם ששותה ולא נהיה שיכור, זה סימן שלא שותה מספיק. אם רואים אדם עשיר שלא נהיה משוגע, סימן שעדיין לא מימש את כל תאוות הממון שלו. ועל דרך זה מי שלומד חסידות ולא נראה שזה פעל אצלו שינוי, הרי זה סימן שלא למד מספיק. צריך פשוט ללמוד ושוב ללמוד.

ואם זו פעולת החסידות על ההסתכלות על העולם - כל שכן וקל וחומר שהיא משפיעה על לימוד התורה.

כשלומדים תורה ועוסקים בסברות השכליות שבה, עלולים לשכוח רח"ל על קדושת התורה, שהיא חכמתו ורצונו ית'. כשלומדים חסידות, מרגישים בכל מילה ומילה בגמרא את הקדושה שבה, את האלוקות שבה.

ידוע מש"כ תלמידי רבינו יונה, וכן כתב הב"ח, בביאור עניינה של ברכת התורה: בתורה יש שכל עמוק, ככתוב: "כי היא חכמתכם

ובינתכם לעיני העמים". אלא שלא זהו עניינה ומעלתה של התורה: התורה היא אלוקות, חכמתו ורצונו של הבורא יתברך.

ידוע מאמר השל"ה, שהעולם חושב ש"התורה מדברת בתחתונים ורומזת לעליונים", היינו שעיקר התורה אלו הדינים העוסקים בעניינים השייכים לעולם שלנו, שור שנגח את הפרה וכיו"ב, אלא שיש בזה רמזים לעניינים עליונים. זו טעות, כי "התורה מדברת בעליונים ורומזת לתחתונים", התורה בעיקרה היא עניינים רוחניים, אלא שהקב"ה נתן את התורה עם לבוש.

מתי רואים זאת? כשלומדים חסידות. החסידות מסבירה את העניינים הרוחניים שבתורה וממחישה את ביטולו של העולם כלפיה, ובאמצעות לימוד החסידות משתנה כל היחס לתורה ולמצוות. על ידי לימוד החסידות, ניתן לזכור ולחיות את "נותן התורה" בעת הלימוד, כדאיאת בירושלמי (חגיגה פ"א ה"ז) "המאור שבה מחזירו למוטב", וכתבו המפרשים שהכוונה היא ל"סתרי תורה", הם הם יסודות החסידות.

פעם תבעתי מיהודי אחד שיקבל על עצמו ללמוד חסידות. הוא ענה לי: 'אם ירצה ה'... אמרתי לו: לא, הקב"ה ודאי רוצה. אתה צריך לרצות! המה נחליט שנכיר את האמת של העולם, וממילא הכל יהיה אחרת, ולא יהיה העולם והסתר.

גם לאלו שאינם משוכנעים בכל זאת ייאמר: וכי מה אכפת לכם לנסות? אנשים טוענים לפעמים שהם מבינים כבר את מה שכתוב בחסידות. ולא היא. בדיוק כמו בגמרא, אי אפשר להבין באמת לפני שמתרגלים לסגנון, לשפה - וכל שכן לעומק ולהבנה.

והאמת היא, שאפילו אם לא מבינים בתחילה - גם זה עניין, משום שעל ידי שרואים שלא מבינים הכל, מורגשת יותר הקדושה שבתורה; על דרך מה שמבאר הרבי בטעם שאחד מהסוגים במצוות הוא 'חוקים' - מצוות שאינן מובנות בשכל: מצוות אלו יצאו מן הכלל ללמד על הכלל כולו. המצוות כולן הן רצונו של השי"ת שלמעלה משכל אנושי, אלא שברצונו ית' חלק מהן ירדו והתלבשו גם בשכל אנושי.

וכשם שזה במצוות, כן הדבר בתורה"ק: הקדושה והאלוקות שבה לא ניתנות להבנה והשגה. לכן, כשלא מבינים, אף שיש לנקוט כל השתדלות ללמוד ולהבין ובפרט את פנימיות התורה, כנ"ל - מכל מקום יש בזה המעלה שעל ידי זה מורגשות בגלוי הקדושה והאלוקות שבתורה.

לכשיפוצו מעיינותיך חוצה

דבר זה שמציאות השי"ת תהיה אצלנו באופן מוחשי יהיה בשלמות בביאת המשיח, ככתוב "ונגלה כבוד ה', וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דיבר". כל אחד ואחד יראה ויחוש את אמיתת הימצאו של הקב"ה. ואולם כבר עתה אנו יכולים להתרגל בכך באמצעות לימוד החסידות המעניקה הבנה והפנמה של אמיתת מציאות השי"ת.

לכן כותב הבעש"ט, באגרתו המפורסמת לגיסו הרה"ק רבי גרשון מקיטוב, שכשעלה להיכל המשיח ושאל אותו: "אימתי קאתי מר?" ענה לו מלך המשיח: "לכשיפוצו מעיינותיך חוצה", היינו כשיתפשט לימוד החסידות בכל העולם.

מאי משמע? אין זו סגולה נוספת להבאת המשיח. סגולות יש הרבה. לימוד החסידות קשור לביאת המשיח באופן של סיבה ומסוכב - על ידי לימוד החסידות זוכים לביאת המשיח משום שכשמישיח יבוא תחוש הבריאה כולו במציאותו ית', וזה נעשה על ידי לימוד החסידות כנ"ל.

אנשים חושבים שביאת משיח היא ה"מעדנים מצויים כעפר" והשפע הגשמי שישתרר אז. רבנו הזקן אמר פעם בדרך הלצה: המשיח שיגיע - אף אחד לא מחכה לו, והמשיח שאתם רוצים - לא יגיע... עניינו של משיח הוא גילוי האלוקות שיהיה בעולם, שכולם ירגישו את ה"ונגלה כבוד ה'", את האמת של אלוקות. כשיגיע המשיח כולם ילמדו חסידות, יונח בפשטות האין עוד מלבדו, ולא יעניין את אף אחד השפע הגשמי. זהו פירוש "מצויים כעפר", ביחס להתגלות האלקות יהיו המעדנים שווים לעפר.

כתוב שצריך לטעום מאכלי שבת בערב שבת, "טועמיה". ידוע ש"שיתא אלפי שנין הווי עלמא" מקבילים לששת ימי השבוע, ואנו לקראת סוף האלף השביעי. לכן צריך להתחיל ולהרבות בלימוד החסידות, ולכל הפחות לטעום מזה קצת.

כה אמר רבנו הזקן כשביקש להמחיש את הטוב הצפון ללומדי חסידות (בנעימת קולו המיוחדת, כדרכו בקודש): טעמו וראו כי טוב ה', פארווכט וועט איר זעהן אז דער אויבערשטער איז גוט! ■

לימוד החסידות משנה את הלומד

משאו האדיר של האדמו"ר הרה"צ רבי פינחס אביחצירא שליט"א בהתוועדות המרכזית בבנייני האומה

ש"אסתכל בעלמא וראה אורייתא". הווי אומר, אברהם ראה את העולם ומתוך כך ידע את ה'.

על דרך משל: אם יבוא אדריכל מומחה ויביט על בניין גבוה, יתכן וידע לומר את גודל היסודות שעליהם נבנה הבנין. ודאי שבשעה שבנו את הבנין הוצרכו להסתכל בתוכניות של האדריכלים, אך לאחר שהוא נבנה יש דרך להכיר את התוכניות מהבנין שנבנה בפועל. וכך בנמשל: כשהקב"ה ברא את העולם, התורה היתה הבסיס והתוכניות שלו, ועל פיה העולם נברא. כל מצוות עשה או לא תעשה מתאימה ויוצרת את פרטי הבריאה. אך כשאברהם הכיר את בוראו, כפי שהרמב"ם כותב הוא חקר ודרש לפני כן את כל האפשרויות מיהו בורא העולם, דהיינו שמציאות העולם הוא הגיע למציאות הבורא.

אם כן, לכאורה אליעזר היה באותה דרגת השגה: אמנם שמע זאת מאברהם ולא דווקא שהיה חושב על כך לבד (כמו שאר אנשי הדור שלא חשבו על כך מעצמם), אך בסופו של דבר הבין את הדברים בדיוק כמוהו ואף היה מלמד אותם בעצמו לאחרים.

ונשאלת השאלה: ממה נפשך? אם לאחר כל מעלות אלו עדיין יש משמעות למשפחה ממנה הגיע, לייחוס שלו – אז כיצד יתכן שלאחר מכן הוא נכלל ב'ברוך'? ולאידך גיסא – אם ניתן להפוך מזרע ארור לברוך – מדוע עד עתה אליעזר אכן לא הפך לברוך? מדוע לא הועילו לו כל ידיעת התורה והשליטה ביצרו כדי לצאת מכלל ארור?

בהקשר זה, מצינו דבר פלא נוסף: הגמרא בכבא מצינא (פ"ב), אומרת שלאחר שאברהם אבינו מל את עצמו, הוא שלח את אליעזר לחפש אורחים. אליעזר יצא לחפש, ומייד חזר ואמר שאין אורחים (שהרי הקב"ה הוציא באותו יום חמה מנרתיקה על מנת שאכן לא יבואו אורחים אל אברהם). אמר אברהם: לית הימנותא בעבדי. אין אמונה בעבדים. אברהם יצא בעצמו לעמוד בפתח האוהל, ואכן ראה שלושה אנשים, הכניסם לביתו וכו'. אך לפועל התברר לבסוף, שהיו אלו שלושה מלאכים שהקב"ה שלח במיוחד כדי שאברהם לא יצטרע – ואם כן, מהי הבעיה של אליעזר, הרי לכאורה הוא צדק לחלוטין! מדוע נאמר על זה "לית הימנותא בעבדי"?

האמת היא, שהשאלה הזו כתובה בכללות בכמה מקומות (בסה"ק ביכורי אבי"ב ועוד), אך ברשותכם אציע כאן ביאור מחודש, ואני תפילה שאמצא מקום בו זה כתוב. וכך נראה לבאר בזה:

כשאליעזר יצא לחפש את השידוך, הוא התפלל לפני הקב"ה "הקרה נא לפני היום... והיתה הנערה אשר אומר אליה הטי נא כרך ואשתה ואמרה שתה וגם גמליך אשקה – אותה הוכחת לעבדך ליצחק וגו'". לכאורה, זו ממש לא השליחות שלו! הוא נשלח לקחת ליצחק אישה, שהמאפיין שלה אחד: שהיא ממשפחת אברהם. באיזו זכות הוא מתחיל להתפלל ולבקש ולתת סימנים שהיא תהיה אישה ראויה וצדקת, ולברוך אותה לפי מעשיה, אם היא אומרת "שתה וגם גמליך אשקה"? הוא לא נשלח לזה! אפילו אם היא אכן תאמר לו כפי שהתפלל, אין לזה שום משמעות, כי לא בשביל זה נשלח!

חשבתי לבאר זאת כך: לאחר שאליעזר שומע מאברהם שהוא עודנו בכלל 'ארור', ועד כדי שאין ביכולתו להדבק

בנוך ה' זכיתי להיות במקומות ומפעלים רבים של תורה וחסידות, אך להגיע לכוזה מקום ביום כה גדול, מקום בו רואים אין סוף תלמידי חכמים מכל המגורים היושבים והוגים בתורת החסידות, בקיאים בלימודם ונבחנו עליו, מקום בו ניתן לראות את גודל תפוצתה של תורת החסידות, לראות את השפע העצום והמגוון שיש כאן ביריד הספרים הענק – כל המחזות הללו גורמים לי התרגשות רבה.

אין זה דבר פשוט, לעמוד ולדבר בפני קהל כזה, והיום נשאתי על כך תפילה שהקב"ה ישים בפי את המילים הנכונות והמתאימות שאכן יעזרו לכולנו ויתנו לנו כוח לשנה נוספת של עבודת ה' אמיתית.

ספר התניא, כפי שידוע, הוגדר על ידי מחברו "ספר של בינונים". כפי שוודאי ידוע לכל היושבים כאן, הספר שזור מתחילתו ועד סופו באופן מופלא, פרק רודף פרק. אני רוצה לנסות למצוא את אחד מהיסודות שמתבארים בתניא, דווקא בכמה ממעשי האבות שקראנו בתוה"ק בשבועות האחרונים.

עבד אמיתי הוא שיודע את שליחותו

אחד העניינים המפליאים מהם האדם יכול ללמוד מה נדרש ממנו בעבודת ה', מופיע בשידוך של יצחק ורבקה. כשאליעזר עבד אברהם נשלח ללכת למשפחתו של אברהם בחזק ולהביא משם כלה שמתאימה ליצחק, "כי יצחק יקרא לך זרע", הוא אומר: "אולי לא תאבה האישה ללכת אחריי". ומבואר במדרש (והובא גם ברש"י על אתר), שמהכתיב החסר של תיבת "אלי" לומדים שאליעזר התכוון לרמוז בזה שיש לו בת מתאימה ליצחק, ואם כן מדוע צריך לקחת ממשפחת אברהם שהם עובדי עבודה זרה, בשעה שניתן לקחת את בתו של אליעזר, נאמן ביתו של אברהם?

ענה לו אברהם: "בני ברוך ואתה ארור, ואין ארור מתדבק בברוך". משום שאליעזר הוא מצאצאי כנען, אותו קילל נח: "ארור כנען, עבד עבדים יהיה לאחיו", הוא לא יכול להיות מחותן של אברהם. הווי אומר: כשאתה מגיע מכזה ייחוס, לא משנה מה הידיעות שלך ומה מידת יראת השמים שלך, אין ארור מתדבק בברוך.

בפועל הוא יצא לחזק, וכשהוא מגיע לחזק אומר לו לבן: "בוא ברוך ה', ואנכי פיניתי הבית וגו'". ומבואר במדרש, שבאותה שעה הוא יצא מכלל ארור ונכלל בברוך.

והנה שאלה שהוקשתה לי זמן רב: הרי הגמרא אומרת על אליעזר שהיה דולה ומשקה מתורת רבו, במקום אחר מופיע שהיה שולט ביצרו כאברהם, ומובא שהיה זיו איקונין שלו דומה לשל אברהם – והכוונה היא כמובן לא רק למראה החיצוני, אלא לתוכן הפנימי שלהם. במילים אחרות: אליעזר היה כמעט כמו אברהם אבינו!

ומובן שגם בעינינו הם היו כמעט שווים. מניין אברהם אבינו ידע את מציאות האל? אמנם הקב"ה "אסתכל באורייתא וברא עלמא", אך יש אופן בהבנת האדם

ליל התקדש החג. ההתנועות המרכזיות בהשתתפות משפיעים ואורחים נכבדים ובמעמד אלפים

קשה, והייתי צריך לחשוב על זה הרבה... להגיע למסקנה שהמטרה היא לעשות לקב"ה נחת ולא להגיע לשלמות האישי שלנו, זה דבר שמצריך עבודה רבה.

אנשים מכל הסוגים והמינים מגיעים אלי ומתלוננים: אנחנו מנסים, ומנסים, ומנסים ולא מצליחים.

אני חושב שזה אחד מהיסודות של התניא: הקב"ה לא רוצה מאיתנו את ההצלחות, הוא מחפש התמודדויות. ההצלחות הן סוגיא נפרדת, כשם שהקללה של "בועת אפיך תאכל לחם" לא קשורה לברכה שתבוא אחר כך, משום שזהו כעין חוב שצריך לשלם, ויתכן שאדם יתייגע בעניין אחד ויקבל את הברכה בעניין אחר. הקב"ה נהנה מעצם היגיעה והעמל שלנו.

החת"ם סופר כותב שלאחר שבירת הלוחות הרי שכל עניין בתורה מגיע אלינו בעמל ויגיעה, משא"כ אילולא שבירת הלוחות היו האותיות חקוקות בקרבנו. התפקיד שלנו הוא להפנים שלקב"ה יש נחת רוח גם מעצם היגיעה, גם אם לא תמיד אנחנו מצליחים.

רק מה שניתן להעלות לקדושה

הרעיון הזה, שמהאדם נדרש שינוי מהותי, אפילו אם הוא לא מתהפך לחלוטין לצדיק, בא לידי ביטוי בכמה וכמה פרטים בסוגיית הברכות שלקח יעקב מיצחק, בפרשיות יצא-וישלח:

כתוב במדרש (בראשית רבה סה, כב) על הפסוק "וירח את ריח בגדיו ויברכהו" – אל תקרי בגדיו אלא בגדיו, כגון יוסף משיח ויקום איש צרורות. מי היו האנשים הללו? נשמות שלא זכו והיו חלק מהחורבן – הרי יוסף משיחא הוציא את המנורה מבית המקדש! – אך לאחר מכן זכו להרהור תשובה ויצא נשמתם בטהרה, כפי שאמר אותו יוסף משיחא "לא די לי שהכעסתי את בוראי פעם אחת, אכעסנו פעם שניה?". ועל דרך זה יקום איש צרורות.

הרי יצחק עצמו רצה לברך את עשיו, משום שהברכות היו שייכות בשורשן לעשיו. המפרשים עוסקים בזה רבות, אך בכללות הביאור בזה הוא שייצחק רצה לרומם את נפשו של עשיו על ידי הברכות ולהעלות אותו לקדושה.

רק הגשמיות שבברכות שייכת לעשיו. כידוע דברי התנא דבי אליהו (זוטא פ"ט), שעוד במעי אימם אמר יעקב לעשיו: הבה ונחלוק את שני העולמות, אני אקח את העולם הבא

ואתה את העולם הזה. ואכן הם חילקו זאת בנייהם. לכאורה, הרי יעקב יצא בסופו של דבר לעולם הזה, ומה הכוונה שהוא לקח את העולם הבא בלבד? אלא יעקב קבע שהשייכות שלו לענייני העולם הזה היא רק לדברים שמביאים לחיי העולם הבא. רק דברים שמרכיבים בכבוד שמים, רק עניינים רוחניים שאפשר להתעלות על ידם. משא"כ עשיו, הקניינים שלו בעולם הזה הם הדברים שלא מסייעים להגיע לעולם הבא. לכן כשעשיו ראה את יעקב עם כל הצאן והבקר וכיו"ב, הוא שאל אותו: "מי לך כל המחנה הזה אשר אשר פגשתי?", כי עשיו מבין שליעקב לא אמור להיות עסק עם כל הדברים הגשמיים.

ביבעל הטורים ריש פרשת וישלח כותב, שבמנחה שיעקב שלח לעשיו כתוב "עזים מאתיים ותישים עשרים וגו'" כשלכל התיבות יש מ"ם שתומה בסוף. ומבאר שיעקב נתן לעשיו רק את הבעלי מומין, שלא יקריב מהם קרבנות. לכאורה אינו מובן: הרי עשיו מקבל כמות עצומה של מאות בהמות, וכולם כולם בעלי מומין. הוא היה אמור לכעוס, לא להתרצות!

אך יעקב בעצם אומר לו: זה החלק שלך בעולם הזה. בהמה שאפשר להקריב ממנה קרבן לא מיועדת אליך. רק מה שאי אפשר להקריב ולהעלות אותו לה' יתברך – הוא החלק שלך בעולם הזה. כי הקניינים שיש ליעקב זה הקניינים שמביאים לחיי העולם הבא.

על דרך זה כשיעקב חוזר בשביל פכים קטנים ופוגש את שרו של עשיו, ואז הוא צריך להלחם איתו על הברכות. ע"פ חשבון יוצא, שהיה זה שלושים וארבע שנים לאחר שקיבל את הברכות, ורק אז הגיע שרו של עשיו. למה רק עכשיו? אם הוא רוצה לתבוע את הברכות, שיבוא מיידי? משום שעשיו יודע שיעקב קיבל את הברכות, אבל החלק שלו

בברוך, הוא מבולבל לחלוטין: האומנם? לאחרי כל העבודה שלי, הלימוד שלי, השליטה ביצרי – אני עדיין בכלל 'ארור'? מה קורה איתי? לאחר כל העבודה אצל אברהם, עליה קורא המדרש (ילקוט שמעוני משלי פ"י) את הפסוק במשול "עבד משכיל ימשול בן מביש", עבד משכיל – זה אליעזר, שאמר "גזר עלי להיות עבד, מוטב שאהיה עבד בבית זה ולא בבית כושי או כנעני". הוא היה כזה עבד שהבין והפנים את משמעות העבודה בבית אברהם ארוני, וכעת הוא שואל את עצמו: מה קורה איתי בעצם?

לאחר ששמע שהוא עדיין בכלל 'ארור', הבין שהוא חייב להשתנות, לצאת מהמצב בו היה עד עתה. הוא צריך להפסיק להיות עבד, כזה שמתנהל על פי ציוויים ועושה בדיוק מה שאמרו לו ומה שלימדו אותו – כי אז הוא עדיין בכלל ארור. עליו למצוא את החידוש שלו בעבודת ה', את העבודה האישי שלו. בעקבות המסקנה הזו הוא מתפלל – ונענה. כלומר אליעזר חידש דרך בעבודת השם שקודם פרשת השידוך לא הלך בה.

אתן לזה משל: הכרתי יהודי מסוים שהיה לו מפעל בסין. אמרתי לו פעם בתמימות, שאני סבור שהסינים הם עם מאוד חכם. הם מצליחים לייצר כל מוצר של מדינות המערב כדיוק כפי שהוא נראה, ולכן החיקויים שלהם אכן נמכרים בשוק. אמר לי אותו יהודי: דווקא זה מוכיח שהם עם מאוד טיפש. הם מייצרים רק דבר שמישהו כבר חשב עליו. לעומת זאת, אם תיתן ליהודי לחקות משהו, הוא לא יצליח. מיד יתחיל לחשוב: אולי ניתן לשנות פרט מסויים בייצור של דבר זה, אולי ניתן להפוך את המוצר ליותר נוח, שיאריך זמן מדף יותר.

זה ההבדל אצל אליעזר בין קודם השידוך לאחרי: קודם לכן הוא היה עבד, ועשה רק את מה שאומרים לו. כשאברהם מצווה לברוק אם יש אורחים, זה לא עוד סתם ציווי. הרי בזה תלויה כל חיותו של אברהם אבינו! הפצת האמונה, הולדתה שלו, זו כל מהותו כמדינת החסד, והוא מוכרח להכניס אורחים ולהפיץ גם להם את הבשורה ואת האמונה בה' – אז תביא מישהו בכוח מהבית שלו?! איך אתה חוזר לאדון שלך ואומר לו שאין אורחים? על זה אמר אברהם אבינו: לית הימנותא בעבדי. והראיה, שלאחר מכן הקב"ה אכן מזמן לו אורחים, כי הוא רואה שבאמת אברהם לא יכול בלי זה. את הנקודה הזו אליעזר תפס לבסוף, וגם אנחנו צריכים לתפוס אותה: אי אפשר להמשיך לעבוד את השי"ת רק כמו עבדים. צריכים לעבור שינוי פנימי.

עצם היגיעה – מטרה

השינוי הפנימי המדובר אינו דווקא מן הקצה אל הקצה. יתכן שנושאר תמיד בינוניים. כשאנחנו מעיינים בתניא ורואים את ההגדרה של הבינוניים, אלו שאמנם הם לא חוטאים בפועל ממש, אך תמיד יש בתוכם את החלק של הטוב ואת החלק של הרע, והם נמצאים במלחמה תמידית שלעולם לא תיפסק – נשאלת השאלה מאלה, ואדמו"ר הזקן שואל אותה בעצמו: אז מה באמת המטרה של הבינונים בעולם, אם הם לא יכולים להשתנות לחלוטין?

אכן, להיות בדרגת צדיק וטוב לו מלכתחילה, ללא יצר הרע וניסיונות, גם זה חסר טעם. משמע מכמה מקומות ש'צדיק וטוב לו' הוא כזה שכבר מנעוריו אין לו יצר הרע כלל. מספרים על אחד מגדולי ישראל שישב בסעודת מצווה כלשהי והצביעו בפניו על יהודי אחד מהסועדים באומרם שאין לו יצר הרע. נענה ואמר אותו גדול: הוא בעל מום! באמת צריך שיהיה את היצר הרע, כדי שתהיה משמעות לנצחון עליו. אך מי שכן יש לו את ההתמודדות ואת הניסיונות, מה העניין שהוא יישאר כך לנצח ולא יוכל להגיע למדרגות הנעלות באמת? שהוא לא יוכל אף פעם להיות אדם מושלם?

עונה אדמו"ר הזקן: זו הנחת רוח של השי"ת. הבינונים אכן לא הגיעו לעולם בשביל העילוי שלהם עצמם. הם הגיעו לעולם אך ורק כדי לעשות נחת להשי"ת.

אנחנו אמנם לא חוטאים, אבל אנחנו רוצים להגיע לדרגות הנעלות באמת של "וליבי חלל בקרבי", שהאינסטינקט שלנו יהיה של החלק הטוב שבנו. ניסיתי פעם להסביר את זה בשיעור ובאמת נהיה לי

שלפני שהתורה ניתנה כל כולה היתה שמות הקודש, אם כן עלינו להכיר שיש לתורה פנימיות, נלמד אותה ונתחבר להשי"ת באמת, ו"אמת ה' לעולם".

במילים פשוטות, בעצם העבודה שלנו מיום שנולדנו עד מאה ועשרים שנה, בכל בוקר כשאנו קמים משינתנו עלינו לראות איך אנו יכולים על ידי הפעולות שלנו למטה ולמעלה. להכיר ולהבין שאלו לא פעולות קטנות אלא נפעלים מזה דברים גדולים.

בקטנותי שאלתי את אאמור"ר ע"ה מה הכוונות ע"פ הסוד בתפילה פלונית ובקטע מסוים אחר? הוא ענה לי: יש לך עוד זמן. שאלתי, אם כן, מה עכשיו אני יעשה? וענה: צריך לעשות את מה שיש ולבסוף תבין את התפקיד שלך. הפעולות הפשוטות הן אלו שפועלות, ואחר כך בהמשך תבין יותר. אנחנו הולכים במסלול, ולאט לאט גדלים בדרך הנכונה. כשמתעסקים בתורת הפנימיות מבינים שיש עומק יותר, ועל ידי זה אנו מביאים את עצמנו אל התכלית.

אני מאחל לכולנו, שנזכה לעלות ולהתעלות בעבודת ה', ונהיה יהודים חסידים באמת.

ואני אבטח בך. בני תורה בריקודי שמחה בטירתה במופע הניגונים בחצות לבני הישיבות

תן לי הנפש. השליח הרה"ח הרב שבתי סלביטצקי בהתוועדות מלווה מלכה במוצאי שבת

מרחוק יבואו. המונים רתוקים להתוועדות עם המרצה הנועד הרב יוסף יצחק ג"קובסון, שנמשכה עד ארבע לפנות בוקר

בברכות זה רק מה שמביא אותו לחיי העולם הבא.

כשראה עשיו שיעקב חוזר בשביל פכים קטנים וכביכול עובר על רצון ה' כי אסור לתלמיד חכם לילך יחידי בלילה, הוא כועס ואומר: זה לא שלך. אך יעקב מתעקש, ומתעכב בשביל הפכים הקטנים דווקא. מה הם הפכים הקטנים? אותם עניינים שנראים קטנים, פחות משווה פרוטה, אך גם בתוכם יש קצת שמן שניתן להאיר בו. אותן הנשמות הקטנות, אותו 'ריח בוגדיו' שיעקב ביקש עליהם כשנכנס לקבל את הברכות. גם עליהם יעקב נלחם.

קיום המצוות ולימוד התורה באופן פנימי

זהו יום גדול ונורא. מי שזוכה להגיע לעולם החסידות, ללמוד את פנימיות התורה לעומק, להגיע להבנה של הפנימיות ולעמול בזה, אין ספק שהוא מתקדש. זה מיוחד. נכנסתי וראיתי את כמות הבחורים והאברכים שנבחרים כאן על תורת החסידות, שקונים ספרי חסידות ושמחזיקים בדרכי החסידות, ולא האמנתי למראה עיניי, שאפשר להגיע לכאלו פרצמות, כאלו כמורות עצמות של אנשים. כמה זכויות גדולות ועצומות יש לרב משה שילת על הדבר הענק הזה! נכנסתי קודם למבחן ושאלתי כמה מהם על מה שלמדו, אני שומע את העומק וההבנה וזה דבר עצום ונפלא!

המצב כיום הוא, שלא בכל הישיבות משקיעים בתורת החסידות. ברוב הישיבות לומדים דפי גמרא לעיון, למיגרס, נבחרים על הלכה. ללא ספק זה מה שבונה את היהודי בתור תלמיד חכם. עם זאת, זכורני שאאמור"ר ע"ה אמר לנו כשהיינו צעירים: אתם הולכים לישיבה ללמוד, תשימו לב להגות גם בפנימיות התורה.

כשיהודי לומד את תורת הנגלה, יש בזה שני חלקים: ידיעת ההלכה, את המעשה אשר יעשון בפועל; אך ישנם בחורי הישיבה ואברכי החולל שלומדים את הסוגיא מתחילתה, ממקור ההלכה בגמרא וכיו"ב. מי שלא לומד כך, חסרה לו היכולת לדמות מילתא למילתא. רק לאחר לימוד הגמרא, כשקולטים את פנימיות הסוגיא, את היסודות וההבנה שמאחורי הפרטים, ניתן לדמות מילתא למילתא ועל ידי זה לחזר פרטים נוספים.

אנו רואים שהרבי זי"ע ב'קוטי שיחות' מסביר בכמה מקומות את הסוגיות והחילוקים בין שיטות התנאים, ורואים דברים עמוקים ונפלאים איך הכל מתאים הן על פי הראשונים והן על פי הקבלה וכל הספרים הקדושים.

על דרך זה בנוגע ליחס הכללי בין פנימיות התורה לחלק הנגלה שבתורה: אם לא לומדים את הפנימיות, אי אפשר לעסוק באמת בלימוד ובקיום מצוות בצורה פנימית ורצינית. הלימוד כולו נעשה טכני בלבד.

כתוב בגמרא שכשאדם אומר בליל שבת "ויכולו", זו עדות על מעשה בראשית (עד כדי כך שהחיד"א ועוד כותבים שיש להרהר בתשובה קודם לכן כדי להיות כשרים לעדות). מקשה על כך החת"ס: הרי האדם יכול להעיד על תחילת הבריאה בששת ימי בראשית, הוא אינו נוצר לאחר מכן ולא ראה כיצד הקב"ה ברא את כל פרטי העולם? ונראה לימר בזה על פי דברי הגמרא שאם אדם עושה רצון קונו הוא קודם לכל מעשה בראשית, ואם לאו אומרים לו "יתוש קדמך", שנאמר "אחור וקדם צרתני". ומבאר על כך בשפת אמת, שהנשמה נוצרה ביום הראשון, והגוף בסיום הבריאה, ולכן אם האדם משליט את הנשמה על הגוף ושובר אותו, מכלה את תאוותיו (כי אי אפשר לנשמה לשלוט על הגוף בלא כליון כשם שהאש לא יכולה להתקיים בלא כליון), הוא קדם לכול. אך כשמטפח את הגוף וזה החלק ששולט בו, אז אפילו יתוש קדמך. לפי זה, אם העיקר אצלו היא הנשמה, הוא קודם לכל הבריאה ויכול להעיד על מעשה בראשית, ואם לאו, הוא אכן לא יכול להעיד על מעשה בראשית כי הוא לא ראה אותו.

הלילה הזה הוא גם יום ההילולא של המגיד הגדול ממזרטיש זי"ע, שהסתלק לפני מאתיים וחמישים שנה. ידוע פירושו על מה שכותב רש"י בפירוש הפסוק "וישלח יעקב מלאכים" - מלאכים ממש, שיעקב שלח לעשיו את הממשות של המלאכים, אבל את הרוחניות שלהם הוא השאיר אצלו. זה על דרך הנ"ל: מי שמחזיר לרוחניות, והנשמה שלו היא העיקר, החלק שהוא נוטל בברכות זה החלק הרוחני בלבד - ואז מלאכי הברכה נשארים אצלו.

ביום קדוש זה אני מתפלל עליי ועל כולנו, שנזכה להיות שייכים לחלק של הנשמה. שנזכה לעבוד את השי"ת ולגלות את ה' בכל פעולה שלנו. לדעת שהתכלית שלנו בחיים זה לא רק להסתדר עם התורה, אלא לדעת שבתורה יש פנימיות. הרי אנחנו יודעים

לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע את דברי ה'. המונים ממלאים עגלות ספרי חסידות ביריד הספרים הענק

איש חסיד היה. המונים גודשים את התוועדות מלכה מלכה במוצאי שבת, רתוקים לדברי השליח הגה"ח הרב שבתי סלבטיצקי

אותיות מ'תורת שלום'

מאוצר התועדויות כ"ק אדמו"ר הרשב"ב זי"ע

לא להיחפז אל היעד הבא

אם טוב כאן - לשם מה ללכת לשם // קנאה
חיובית מניעה להיות בדרגתך שלך // הרגע
הנוכחי משפיע על כל המשך הזמן

[בהמשך לדבריו שכאשר עסוקים בענין מסויים אין לחשוב על הענין הבא, וזו 'חיצוניות' שאינה הולמת חסיד - אמר:] ראה גם בזווה, סוף פ' פקודי, על "ההוא סבא" שפתח בענין מעשה המשכן והחל לדבר בענין אחר, והעירו לו על כך.

אינני יודע במדוייק את פרטי האירוע. יתכן ש"ההוא סבא" התכוון מלכתחילה להתייחס לנושא אחר, ולמרות זאת דרשו ממנו להמשיך בנושא המדובר כרגע.

רשב"ץ היה אומר: "אם הדבר שאני עוסק בו הוא טוב - לשם מה יש לי לבקש דבר אחר; ואם לא טוב לי - אין זה משום שאין הדבר טוב, אלא שאני לא טוב, ואם כן, גם דבר אחר לא יהיה טוב בשבילי". אין פירוש הדבר שיש להתמקד תמיד בדבר אחד, אלא כאשר אדם עוסק בענין מסויים עליו להיות שקוע באותו ענין.

נדגים זאת בהתבוננות בתפלה: כאשר אדם מתבונן לפני התפלה בענין כללי שגורם לו חיוניות, הוא מגיע לידי התפעלות. אך כאשר הוא מגיע אל התפלה עצמה ומתבונן במילים של התפלה - מתחוויר לו שתוכן ההתבוננות הכללית "מצטנן" אצלו, ואז הוא מחליט להרפות מן ההתבוננות העכשווית בתוכן המילים, כדי לא לאבד את תוכן ההתבוננות הכללית שנתנה לו חיוניות.

עליו לדעת כי יש לו להיות שליט ברוחו תוך קבלת עול מלכות שמים - ודווקא להתבונן בהעמקת הדעת (במילים שהוא עוסק בהן). דבר זה מוליד חיוניות באותיות התפלה. **אין לו ליפול ברוחו כלל, כי אם אדרבא: המאמץ יוצר מגע (של אלקות) בכלי השכל של הנפש הטבעית.** לפי זה אין להיחפז אם נתייחס לקטעים הנוכחיים כ"הקדמה" (לספר) - הרי, כרגיל בדרך כלל, בלי "הקדמה" אי אפשר להבין כראוי את תוכן הספר, ואולי ניתן לומר שלא יתכן ספר בלי "הקדמה".

[כ"ק אדמו"ר אמר לר' מיכאל מנעוול:] הרי הכרת את חסידו כ"ק אדמו"ר האמצעי שהיו בנעוול, וידוע לך עד כמה לא היתה דעתו של כ"ק אדמו"ר האמצעי נוחה ממי שמטפס לדרגה גבוהה ממנו. אָ אָ - כמה לא היה יכול לסבול זאת. הוא הקפיד מאוד על "לא תעלה במעלות על מזבחי", אדם חייב לפעול לפי דרגתו הוא. **פירוש האמור "ותקנא רחל באחותה" והמאמר "קנאת סופרים תרבה חכמה" כוונתם רק לקנאה המחייבת את האדם להגיע למלוא יכולתו הוא, כשם שהזולת הגיע לדרגתו שלו, ולא, חלילה, שאיפה להידמות לזולת.** קנאה חיובית מניעה את האדם להיות כראוי בדרגתו שלו.

כל האמור שייך גם לתפלה, שעניינה התבוננות המשפיעה על הנפש הבהמית. למרות המשקל הרב שיש להתבוננות בקריאת שמע וברכותיה - אין להיחפז בפסוקי דזמרה כדי להגיע בהקדם לברכות קריאת שמע. מי שלא מתבונן כראוי בפסוקי דזמרה משום שהוא סומך על ההתבוננות בקריאת שמע שתבוא לאחר מכן - לא יתבונן כראוי גם בקריאת שמע, ומאידך - התבוננות בענין בו הוא עוסק עתה תביא להצלחה בהתבוננות שבהמשך.

כ"ק אדמו"ר (מהר"ש נ"ע) אמר שלא ענין מעולם בהקדמה לספר מלבד כאשר היא עצמה - ספר, דוגמת הספר 'אמרי בינה' (של כ"ק אדמו"ר האמצעי נ"ע).

להימצא, ולו לרגע אחד, בדרגה של חלק מן האמת - טוב. רגע של חסיד משפיע גם בהמשך הזמן, ומותר רשם והארה.

(י"ט כסלו תרס"ד)

למען ישמעו ולמען ילמדו. אברכים ובחורים, בני תורה מכל חוגי הקשת התורנית, שוקדים על מבחנים עיוניים בספר התניא ובמאמרי חסידות

המגיד הגדול ממזריטש

250 שנה להסתלקותו

י"ט בכסלו תקל"ג – י"ט בכסלו תשפ"ג

"האחד המיוחד, הוא רבינו הגדול הרב המגיד ממזריטש וראוונא, הר"ר דובער נ"ע, אשר כבר נודע בשער בת רבים יקר תפארת גדולתו, וכל הארץ מלאה תהלתו. הוא היה האחד המיוחד שבתלמידי אור שבעת הימים אור ישראל וקדושו, רבינו הקדוש הבעש"ט נ"ע.

עוד טרם בואו לרבינו הבעש"ט נ"ע, היה מלא וגדוש מים התלמוד, בבלי, ירושלמי, תוספתא, ספרא וספרי וכל מדרשי חז"ל וכל הפוסקים ראשונים ואחרונים עד להפליא. וגם בחכמת הקבלה היה לו עשר ידות. וכמה געגועים היה לרבינו הבעש"ט עליו שיבא אליו, למען יאציל מרוח קדשו עליו, עד כי חפץ ה' בידו הצליח, ואז נעשה תלמידו, ורבינו הבעש"ט מסר לו כללי דאורייתא כולה.

ואחר פטירת רבינו הבעש"ט נ"ע, התחיל הוא לגלות אור תורת רבו הקדוש ולהפיץ מעיינותיו חוצה ונהרו אליו תלמידים רבים גאוני ארץ קדושים וטהורים, אשר רוח ה' הופיע עליהם מרוח קדשו אשר הופיע בבית מדרשו". (בית רבי)

מזריטש בית היוצר למנהיגי החסידות

צ"ל דוב דוב בער במהו' אברהם זלה"ה מ"מ
ה"א קארין

חתימתו של המגיד בכתב ידו: נאום דוב בער במהו' אברהם זלה"ה מ"מ דק"ק (מגיד מירושם דקהילת קודש) מעזריטש גדול ודק"ק קארין

המגיד ממזריטש, רבי דוב בער, היה תלמידו החביב של הבעל שם טוב, ואחרי הסתלקותו – ממשיכו וממלא מקומו כמנהיג החסידות.

נולד בעיר לוקאטש. שנת לידתו אינה ידועה. כשרונותיו העילויים ניכרו כבר בילדותו. נסע ללמוד בישיבתו של ה'פני יהושע' בלמברג (לבוב), ונעשה מגדולי תלמידיו.

לאחר נישואיו שימש 'מגיד' בערים טורטשין, קורין ורובנה. השמועה על הבעש"ט הגיעה אליו, והוא החליט לנסוע אליו, דבק בו ונעשה תלמידו.

כעבור שנה מהסתלקות הבעש"ט הועברה ההנהגה למגיד ממזריטש, ועירו נהפכה לבירת החסידות. גדולי תורה וענקי רוח נמשכו לאורו הגדול, ולימים נהפכו למפיצי החסידות ברחבי אירופה.

המגיד נסתלק ב"ט בכסלו תקל"ג.

קודם הסתלקותו נטל את ידו של צעיר תלמידו, רבי שניאור-זלמן מלאדי, ואמר לו: "היום יום ההילולא שלנו". פשר הדברים התברר כעבור 26 שנים, בשנת תקנ"ט, כאשר רבי שניאור-זלמן שוחרר ממאסרו ב"ט בכסלו.

הציזן באניפולי, אוקראינה

בסוף ימיו, נסע המגיד לאניפולי אל תלמידו רבי זושא, ושם נסתלק כעבור כמה חודשים. הוא נטמן בבית העלמין באניפולי ושם מנוחתו כבוד.

מצבת המגיד ממזריטש

פ"נ
אדמו"ר רשכבה"ג הטאה"ג
הגאון בנגלה ובנסתר כל
לא אנוס ליה הנשרף
כוצינא קדישא איש
הלוא הוא בורנו
מוהר רדובער
אברהם
נפטר יום ג' ט'
שנת התקל"ג

ציזן המגיד ממזריטש

בית מדרשו המשוחזר של המגיד בעיר רובנה

אריות החסידות תלמידי המגיד

- בנו, רבי אברהם המלאך
- רבי מנחם מענדל מוויטבסק
- רבי שניאור זלמן מלאדי
- רבי אלימלך מליז'נסק
- רבי זושא מאניפולי
- רבי שמלקה מניקלשבורג
- רבי פנחס בעל ה'הפלאה'
- רבי אהרון הגדול מקרלין
- רבי מנחם נחום מטשרנוביל
- רבי לוי יצחק מברדיטשוב
- המגיד מקוז'ניץ
- החוזה מלובלין
- רבי אברהם מקליסק
- רבי זאב וולף מז'טומיר
- רבי שלמה מלוצק
- ה'אוהב ישראל' מאפטה
- רבי יהודה לייב הכהן מאניפולי
- רבי שלמה מקרלין
- רבי חיים חייקל מאמדור
- הסבא משפולי
- רבי לייב שרה'ס
- רבי יעקב שמשון משיכטובקה
- רבי יצחק אייזיק הכהן בעל 'ברית כהונת עולם'
- רבי ישראל ורבי עזריאל מפולוצק
- רבי יששכר בער מליובאוויטש
- רבי יונה מפולוצק
- רבי אהרון גורדון
- רבי עוזיאל מיזליש
- רבי זאב וולף מצ'רני-אוסטראה
- רבי אשר צבי מאוסטראה
- רבי אברהם חיים מזלוטשוב
- רבי צבי הערש מנדבורנה

(למגיד היו עוד תלמידים רבים שלא נמנו כאן)

סידור המגיד ממזריטש שהתגלה בעשור האחרון והוצג ביריד החסידות לפני כמה שנים. בסידור מופיעות הגהות בכתב יד קודש של תלמידיו, המגיד מקוז'ניץ ואדמו"ר הזקן בעל התיא

תורת המגיד ממזריטש

המגיד ממזריטש היה משמיע את תורתו לפני תלמידיו הגדולים בעיקר בסעודות שבת ומועד. תלמידיו רשמו חלק מתורתו, והן נאספו ונדפסו לאחר הסתלקותו.

מגיד דבריו ליעקב

תורתו של המגיד ממזריטש, שבהן הוא מגלה את אור פנימיות התורה. עריכת הספר התחילה בחיי המגיד, על-פי בקשתו. נדפס לראשונה בשנת תקמ"א.

אור תורה

מסודר על-פי פרשיות התורה, פסוקי שיר השירים, תהילים ועוד ספרי נ"ך. מתוך כתביהם של תלמידי המגיד, שהיו גנוזים באוצרותיו של רבי ישעיה מדינובויץ'. נדפס בשנת תקס"ד.

אור האמת

הועתק מכתב ידו של רבי לוי-יצחק מברדיצ'ב. נדפס בשנת תרנ"ט.

דברות המגיד

כתב יד מקורי מתקופת חיי המגיד שנחשף בשנים האחרונות ובו תורות חדשות שלא פורסמו מעולם. נדפס בשנת תשע"ט.

נשומת דאורייתא

ביאורים מתורת חב"ד לדף היומי

הארת פני האדם העליון

אמרה היא מטרוניתא לרבי יהודה.. חכמת אדם תאיר פניו (גדרים מז, ב)

הנה במדרש קהלת (רפ"ח) מובא דחכמת אדם קאי על הקב"ה.

והענין בזה הוא, על פי דאיתא בזהר (ח"ג קלא, א-ב. פ"ח שער הסליחות פ"ח) שתיקון השביעי שבי"ג תיקוני דיקנא (זקן) הוא תיקון ואמת, דאף שכל הי"ג תיקוני דיקנא נמשכים למעלה מסדר ההשתלשלות לגמרי, מכל מקום הרי הם נקראים תיקוני דיקנא, שערות דדיקנא, דענין השערה הוא, דעם היות שניקתה הוא מהמוחין שבתוך הגולגולת, מכל מקום אופן המשכת החיות בהשערה הוא על ידי הפסק עצם הגולגולת, שזהו צמצום עצום ביותר, ועד שאם יחתוך האדם שער ראשו לא יריגיש כאב כלל.

והדוגמא מזה יובן למעלה, דאף על פי שהמשכה שבבחינת שערות דדיקנא היא למעלה מעלה מסדר ההשתלשלות, מכל מקום אופן המשכה הוא בבחינת הארה בלבד שבא על ידי צמצום גדול הנקרא בשם שערות.

אבל תיקון השביעי די"ג תיקוני דיקנא, שהוא תיקון ואמת, בו נמשך ומתגלה האור שלא על ידי צמצום רבוחית שערות. אשר דוגמתו בהאדם למטה הוא חלק הפנים הפנוי משערות, כמבואר בזהר (שם).

ועל זה נאמר חכמת אדם תאיר פניו, דבמאור פניו של האדם ניכר החידוש של ההמשכה החדשה מבחינת החכמה, והשינוי שבפנים הוא באופן שגלוי לכל, עד שאפילו האיני-יהודי (מטרוניתא) הכיר בו שהיו פניו צהובין, מפני שחכמת אדם תאיר פניו.

והיינו משום שזהו אחד מהחילוקים שבין ההמשכה שבשערות להמשכה שבפנים, דאף על פי שהשערות נמשכים מהמוחין שבראש, וגם לאחר זה הן מקבלות חיות מהמוחין שבראש, ועד שעל ידי זה הן צומחות וגודלות, בכל זאת, מה שנראה ונגלה הם רק השערות לבד, והחיות שבתוכן אינו ניכר בהן, ועד שגם זה שהן מקבלות חיות גם זה אינו ניכר בהן. מה שאין כן ההמשכה שבפנים דחכמת אדם תאיר פניו, הרי בפניו ניכרת החכמה.

וזהו מה שתיקון הז' נקרא ואמת, דענין האמת הוא שאין בו שינויים, כי החידוש והעילוי דתיקון זה הוא שאינו משתנה (מתעלם) על ידי ההמשכה, אלא שגם בהיותו נמשך, הוא מאיר בגלוי.

(על פי לקוטי תורה פרשת מסעי צג, ב. תורת מנחם סה"מ מלוקט ח"ב ע' רנג)

בהמה בגימטריא ב"ן

ברתיה דכלבא שבוע.. אמרה.. יודע צדיק נפש בהמתו (גדרים מז, א)

יודע הוא זה שננטערתו נשצילו (כ"ו) יש לבאר השייכות לאשת רבי עקיבא,

דהנה בהמה בגימטריא ב"ן, ואדם בגימטריא מ"ה, דהנה שם הוי' במילוי ההי"ן (י"ד ה"ה ו"ו ה"ה) הוא בגימטריא ב"ן, ושם הוי' במילוי אלפין (י"ד ה"ה וא"ו ה"ה) הוא בגימטריא מ"ה.

וההבדל ביניהם הוא ע"פ מה שכתוב בקהלת, ש"רוח בני האדם העולה היא למעלה, ורוח הבהמה היורדת היא למטה לארץ". ולמעלה היינו דשם ב"ן היא בחינת התפשטות והמשכה האלוהית מגבוה לנמוך להחיות רוח שפלים מאין ליש, והרי באמת אין ערוך כלל לנברא עם הבורא כי הנברא הוא בעל גבול ומחודש, והבורא הוא בלתי בעל גבול אין לו תחלה ואין לו תכלה, וכאשר יומשך התהוות הבעלי גבול מבלתי בעל גבול הוא תכלית הירידה שאין כמוה, ועל כן נקרא זיו זה האלוהי היורד כל כך, בשם בהמה, כרוח הבהמה שטבעה לירד.

וזהו ענין קרבן הבהמה על גבי המזבח, דהיינו להעלות שם ב"ן למעלה מעלה לבחינת העצמות, והוא ענין העלאת המלכות מבי"ע לאצילות עצמו.

אבל שם מ"ה היינו ההארה האלוהית שלמעלה מהתלבשות נבכראים להחיותם.

וזהו פירוש יודע צדיק נפש בהמתו, כי יודע זהו על דרך והאדם ידע, ומלאה הארץ דיעה את ה', ונפש בהמתו היינו שם ב"ן, והיינו שבחי' צדיק יסוד עולם מייחד מ"ה וב"ן.

וזהו השייכות לבת כלבא שבוע, דפרש"י שכל הנכנס לביתו רעב ככלב היה יוצא שבע, והנה כלב בגימטריא ב"ן, וכמו שכתוב במאורי אור (אות כף סעיף ה') שהוא מקביל לשם ב"ן, ולפי זה ענין כלבא שבוע הוא שעל ידי ריבוי הצדקה היה גורם יחוד מ"ה וב"ן, כדי שלא יתאחו הכלבים בספירות דב"ן כמבואר בפירוש הרמ"ז לזהר פ' ויקרא (ה), א) שהספירות דבחינת ב"ן בהן יש אחיזה לחיצוניים. ואם כן היחוד של בת כלבא שבוע עם רבי עקיבא היינו יחוד מ"ה וב"ן ולכן אמרה יודע נפש בהמתו.

(על פי מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ג ח"א ע' שצו ואילך)

בין הפקר למתנה

מאי דכתיב ומדבר מתנה.. כיון שעושה אדם את עצמו כמדבר שהוא מופקר לכל תורה ניתנה לו במתנה (גדרים מז, א)

לכאורה לא מובנת ההדגשה על נתינת התורה ב"מדבר" שהוא מקום הפקר דווקא, דהנה "הפקר" הוא מקום שאינו בבעלות לא של יחיד, וגם לא בעלות של רבים (כמו רשות הרבים, שהיא בבעלות הרבים), ומה שיכול כל אחד לזכות בתורה הוא מפני שאין עליו בעלות.

ולכאורה, הרי נתינת התורה לבני ישראל היא לא באופן שהקב"ה "הסיר" את בעלותו מן התורה ("תורתו") והפקירה לכל, היינו שנעשית כדבר שאין עליו בעלות, שכל אחד יכול לבוא ולזכות בו (ע"י פעולה של קניין), אלא באופן ש"נתן לנו את תורתו", היינו

שהתורה היא בבעלותו של כל אחד מישראל (ללא צורך בפעולה של קניין), ומדוע אם כן שייכותה של התורה לכל ישראל מודגשת בכך שהיא במקום של הפקר? ויש לומר:

בתורה יש ב' דרגות כלליות - כפי שירדה לעולם, וכפי שהיא למעלה מהתלבשות בעולמות. וכמרומו בפסוק על מתן תורה "אחת דיבר אלקים שמים זו שמעתי": כפי שהתורה היא מצד הקב"ה כפי שהוא למעלה מעולמות, הרי כל עניני התורה ענינם אחד - חכמתו ית', "אורייתא וקוב"ה כולא חד"; אבל מצד התלבשות חכמתו ית' בעניני העולם, התורה היא באופן של ריבוי והתחלקות, "שמים" זו שמעתי (ועד להתחלקות לעשרת הדברות שכוללים תרי"ג מצוות).

וזהו מה שהתורה ניתנה במקום "הפקר" דוקא:

"רשות הרבים" - רומז על דרגת התורה שיש לה ערך ושייכות להרבים, ששים ריבוא מישראל (כרשות הרבים שעוברים בו ששים ריבוא), כנגד ששים ריבוא אותיות התורה, ולכן היא מלכתחילה ברשותם ובבעלותם של הרבים, באופן של "ירושה" ("מורשה קהילת יעקב"), וזוהי דרגת התורה ששייכת לעולם; אבל "מדבר", שהוא מקום הפקר - רומז על דרגת התורה שלמעלה לגמרי משייכות לעולם, "אורייתא וקוב"ה כולא חד", שמצד עצמה אינה שייכת לבעלותם של הרבים, אלא שהקב"ה מפקירה (כביכול), ועל ידי זה נתן רשות (וזכות קניין) לכל הרוצה לקבל.

ולכן ניתנה התורה במדבר, במקום הפקר - כדי לרמז שהשלמות האמיתית דקבלת התורה, היא כשמקבלים גם דרגת התורה שלמעלה לגמרי משייכות לעולם, שכדי שיוכלו לקבלה צריך הקב"ה לתת אותה במקום הפקר דוקא.

ותכלית השלמות של התורה בבחינה ומדרגה זו תהיה לעתיד לבוא, בתורתו של משיח, "תורה מאתי תצא", תורתו של הקב"ה ממש שלמעלה לגמרי משייכות לעולם, ולכן נתינתה לעולם היא ע"י ש"מאתי תצא" שיוצאת כביכול מרשותו של הקב"ה, שמפקירה כדי ש"כל הרוצה לקבל יבוא ויקבל".

(על פי התוועדויות תנש"א ח"ג ע' 229 ואילך)

יומא דמחייך ביה רבי אתיא פורענותא לעלמא (גדרים מז, ב)

פעם נכנס יהודי ליחידות לכ"ק אדמו"ר מוהרי"צ, ותוך כדי היחידות צחק כ"ק אדמו"ר בקול, ומשואה כן התחיל גם היהודי לחייך. פתאום הרצין כ"ק אדמו"ר ואמר לו: כשאני צוחק, אתה תבכה... (מפי המשפיע ר' שלמה זרחי שליט"א)